

ידידי

דימר

אייכמן

הכרתי את דיטר אייכמן בבאר קטן בבואנוס-איירס, באחד מערבי אפריל, 1959.

ישב שם בחור בלונדי, בעל מראה נאה. היה לו המבט העצוב האופייני לילדים אשר נאלצו להכיר את החיים, עוד לפני שהספיקו לחיות.

בהיכנס למקום, הפניתי אליו את מבטי בעל כורחי, למרות שישב בשולחן קטן ליד הקיר האחורי. כי הוא לבש אפודה אדומה לבנה — צבעי מולדתי הפולנית. זה מצא חן בעיני. ישבתי ליד שולחן סמוך, מתוך תקנה לפתוח בשיחה עמו.

הבחור עזר לי להשלות את עצמי שאני יושב בחרשא, בבאר קטן של מרשלובסקי, שם שותים הסטודנטים את מיץ הפירות שלהם ולובשים מעילים סרוגים, שצבעם כצבע הדגל הפולני. על כן הסתכלתי מעט כשכני, התכופתי לעברו ואמרתי לו, ב"ספרדית": "אתה לובש את צבעי מולדתי!"

הוא לא נראה מופתע, וענה באדיבות: "אל תגיד איזו ארץ. אני רוצה לנחש, למי רות שאיני חזק בגיאוגרפיה." הוא היסס לרגע וניחש: "הולנד!"

ניענעתי בראשי לאות שלילה. הוא חיך: "ובכן, צפונה או מערבה?"

"מזרחה."

"רוסיה!"

"לא. אני פולני."

"אתה רואה? אני לא שחה. אבל אני מכיר פולני אחד, נהגמונית זקן, אפשר היה לחשוב שהוא מוזיק. יש לו שפם לבן נהדר. זה האיש הכי יפה שאני מכיר!"

אבא נהרג בצרפת

כשאמר את המילה "מוזיק", שמת לי לב לרמוז של מיבטא שניראה לי גרמני. אולם רושם זה חלף כאשר הביט בי בבידוד וברגישות. היה נידמה לי שאני מוצא בעיניו את כל אשר חיפשתי בבואנוס-איירס: אור וידידות.

נפרדנו בשעה שלוש בלילה. הפכנו חב רים. בהמשך השיחה למדתי שמוצאו גרמני. אביו — כך סיפר לי — נפל בקרב בגורר מנדיה. עתה הוא חי עם אמו ושני אחיו. שמו הפרטי דיטר. את שם משפחתו לא הזכיר, והוא גם לא דיבר על דודו "ריקארדו

קלמנט". לא בערב זה, ולא לאחר מכן. אשר לתוכניותיו לגבי העתיד — עדיין היו מעורפלות מאד. על כן גם התעניין במטרת שהותי בעיר. סיפרתי לו שאני לומד כאן באוניברסיטה, בעזרת מילגה ממלכתית. ואכן, הייתי שם לעיתים קרובות, והתערבתי בין הסטודנטים שיצאו מן ההרצאות. דיטר התרגל לחפש אותי שם. הלכנו לשחות, ביקרנו בקולנוע וטיילנו בסביבות העיר.

כעבור כמה שבועות, ביוני, כאשר שכבנו על חול שפת-הים, במרחקמה מבואנוס-איירס, הצגתי לו שאלה שרציתי לשאול כבר בפגישה הראשונה: "מה דעתך על הנאציזם?" הוספתי: "אמנם, בין ידידים אין זו שאלה חשובה. בכל זאת, אי אפשר להימנע ממנה."

כדי להבהיר לו למה כוונתי, סיפרתי לו כי אני יהודי, שהורי ניספו באושוויץ, ושגם אני הובאתי, בעודי ילד קטן, למחנה בגרן-בלזן. "טוב", אמרתי, "זה הכל שייך לעבר. אין בלבי רגש של שונאה או נקמה. אני רק רוצה לדעת דבר אחד: מה חשבת כאשר שמעת בפעם הראשונה מה זה היה באמת — הנאציזם. כמו כל הגרמנים הצעירים, בוודאי חשבת על כך."

דיטר הסתכל בי ארוכות. או ענה לי בקלות מודרה, כאילו מתחלקות המילים על לשונו ללא עזרתו: "מעולם לא הרגשתי חובה לחשוב על הנאציזם. כשאני בכלל חושב על זה, או רק כדי לשאול את עצמי

סיפור תמוה זה, הנובל עם הוטרופטעם, נכתב בידי יהודי פולני בשם דיאניסלאב אולצ'יק. הוא התפרסם לפני חודש כאחד השמועונים החשובים ביותר של גרמניה המערבית — די ציט". עובדה זו משווה לו חשיבות מסויימת — כי הוא תואם היטב את שאיפת ההשתמטות והכריחה מן האחריות, השולטים בכל הציבור הגרמני לגבי פשעיהם של הנאצים.

מאת דיאניסלאב אולצ'יק

במתנות-הריכות, או הוא לא היה טובל את זה. צריכים להבדיל בין האופי הגרמני והנאציזם. "מצידי, מעולם לא חייבתי את הוועות שנעשו לבני עמך, ואת שיטות-ההשמדה שהימלר ואייכמן גיבשו אותן בצורה כה גורא... (דיטר הירבה לדבר על אייכמן, אך לא על היטלר. אגב, הוא לא ידע או כי אייכמן הוא אביו).

אבל מה שנוגע ליהודים, המשיך, "אז צריכים לציין, שבשנת 1933 הם תפסו את כל המישרות במקצועות החופשיים, במינהל ובשלטונות. זה הגיע עד לידי כך, שאדם ממוצא גרמני לא יכול היה עוד לקבל עבודה..."

"אתה באמת מאמין בזה?" שאלתי. הייתי מופתע, כי הוא חזר על התעמולה שהופצה בשעתו על הנאציזם, כדי לבסס עליה את מדיניות-ההשמדה שלו. "מאה אחוז", אמר. "נידמה לי שזו אחת הנקודות שבהן התחילה הטרגדיה, שבאה עליכם לאחר מכן."

לא הרחבתי על כך את הדיבור. רק אמרתי, בצורה יבשה, שקשה להאשים את יהודי פולין והונגריה בכך שרצו לתפוס את כל המישרות הטובות. הוא השיב לי במשפט מפתיע, כמעט אבסורדי מצדו:

"אולי דרשה ההתפתחות ההיסטורית של העם היהודי, שעליו לסבול רדיפות חדשות." ואת מניח סתם כך שזה היה צריך להיעשות דוקא באמצעות העם שלך?" "מה זה העם, שלי?" האם עובדת היותי גרמני מחייבת שאני שותף לרצח עמים? האם

גדר הפחד

שניבנה עליידי אייכמן סביב הבית בו גדל בנו דיטר. בתמונה, שצולמה למחרת החטיפה, נראה אחיו הצעיר של דיטר, האסי. ליד חלון הבית עומדת אשתו של אייכמן, ורה, מנפנפת בידה. הבית נבנה עליידי האיכמנים.

"או, לא כלום," עניתי לו כלאחר יד. הוא חיך אלי, כדי להראות לי שהוא רוחש לי אמון. אחר כך אמר, בשלחה גמורה: "דבר אחד הפתיע אותי תמיד לגבי הנאציזם. איך יכול היה לנצח בצורה מסור רפת כזאת? יש פה משהו התורג מיכולת תפיסתי. מה שגם יגידו על אופי הגרמנים — אני בטוח שאילו ידע העם מה נעשה

עלי להניח כי הנאציזם הוא חלק מן האופי הגרמני שלי? זה באמת נשגב מבינתי. האם עלינו לשאת לנצח באחריות לפשעים אלה — כלפי עמך וכלפי ההיסטוריה? הפושעים מתו. האם אי אפשר לשכוח? האם זה חיוני שאנחנו, הגרמנים הצעירים, נישאר לעולם ועד שותפי התליינים? אולי עוד צריכים אנחנו לבקש מכם סליחה על כך שאנחנו חיים, בעוד ששישה מיליון יהודים נרצחו?"

"איזה כוזם היו כמון..."

שכתי לו: "דיטר, אילו כל הגרמנים היו כמון, וכל היהודים כמון, אז היינו מתגברים על הכל. על הוועות האיר פפות מקומות כמו דכאו ואושוויץ. אולי אז היינו שומעים שם, במקומות המוות, את צוהקים של ילדים. אני שכחתי, דיטר, כי אני רוצה לחיות, ובערים גרמניות רבות, שם שהיתי לרגל לימודי המיוחדים, הפכו בחורים בני גילי לידידי. הם הרגישו בי שמחת-החיים שלי היא חלק משמחת-החיים שלהם. לא, לא קשה לשכוח. לדמעות יש משקל רב מדי. אני לא אתן להן מישכן בלבי!"

דיטר הביט בי, בכל העצבות של מבטו. הוא חיך אלי, כשדמעות בעיניו. שוב הבינתי כי הסבל, שסבלתי בגלל היותי יהודי, דומה לסבלו של הזולת, שמשייכים אותו לתליינים.

ביום שראיתי בעיתון מצויר את תמונתו של דיטר, וקראתי בכותרת את השם אייכמן, ביום ההוא אחו בי הכאב, כאילו קורעים אבר מגופי. לפתע חשתי כי צפויה סכנה לחייו של דיטר. דימיתי בנפשי כאילו הוא עומד לבדו מול ששה מיליון מתים, וכאילו אין לו גאולה.

אחר כך, במרצת המישפט הירושלמי, היה נידמה לי כי בפניו חסרות-התנועה של אייכמן אני רואה את התייפניו של דיטר, יידי, שגם הוא יושב בתא-הזכוכית, מוקף זעזועת ההמונים, מוכתם בדם הילדים המתים. דיטר, המואשם בכך שהוא בנו של אייכמן! אחרי המישפט ראיתי את דיטר שוב, — יצור מייאוש, אשר אות-הקלון נחרת על מצחו. העולם הצביע עליו באצבעו.

באחד הערבים, קרוב לחצות, אחרי שי חיקיתי לו במשך עשרה ימים, ראיתי אותו באותו באר קטן ונידה בבואנוס-איירס, שם הכרתיו לראשונה. כשהבחין בי, לעברו פניו ארשת כל כאב תהומי. רצתי לעברו, בזורר עזת פתוחות. בלי לומר מילה, משך אותי החוצה. הלכנו בכיחן לנמל. לפתע שלף אקדח. "אני לא מעז לעצת מהבית בלי

תמונה משפחתית

צולמה ביוני-האם הארגנטיני, במסיבה שנערכה לאם עליידי הבנים. מימין: דיטר (אז בן 18), האסי (5) וקלאוס (24). הבן הבכור, הרוטס (אז בן 20), שהוא ימאי, נעדר מן התמונה.